

Hudaý bar bolýan bolsa, munça erbetlik nirden çykýar?

Category: Filosofiýa, Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 26 января, 2025

Hudaý bar bolýan bolsa, munça erbetlik nirden çykýar? HUDAÝ BAR BOLÝAN BOLSA, MUNÇA ERBETLIK NIRDEN ÇYKÝAR?

Darygyberýän pursatlarymda okamaga gowy şygyr, hekaýa, roman, diňlemäge aýdym ýa-da görmäge kinofilm gözläp başlaýaryn, iň bolmanda ýekeje aforizm...

Sizi bilmedim welin, men-ä soňky döwürler halys ýadapdyryн, söýgüli okyjylar. Edil ýöne içim-daşymy gurum basyp barýan ýaly.

Ýollarda haýsydyr bir it bilen pete-pet bolanymda, ondan utanjyma nirä gaçyp sypjagymyň pikirini edýärin.

Älemi paýlaşyp oturan jandarlarymyzyň biri bolan itler hazırl özleriniňem bihabar gyrgynçylygynyň didiwanyна mündürildiler.

Her giden ýerimde adamlar nyrlarylaryň keýgiň şahyna çykanlygyndan we durmuşda ýasar ýaly bolmanlygyndan zeýrenýärler.

Hawa, şuña meňzeş gürrüňler hemişe-de bolardy, ýone häzir düýbünden başgaça: indi dünýäde aňsat duş gelinmejek tizlikde garyplaşyp barýarys we maddy hal-ýagdaýymyzyň ýaramazlaşmagyny aýlar-ýyllar bilen däl-de, günler bilen ölçäp bolýar.

Problemalaryň sakasy ortada güberilip dur. Ykdysadyýetiň «y» harpyndan şermende hökümetiň eýelän ýurdy bilen eden işlerinde bilyärис: adama, haýwanlara, tebigata gönükdirilen haýsydyr bir söýgi ýa-da jogapkärçilik düşünjesiniň ýokdugyny-da.

«Az-kem sabyr edeliň, ýakynda hemme zat gowy bolar» diýer ýaly ýagdaýymyzam ýok, dogrusy. Oppozisiýa şunça tapgyrlardan geçensoňam, şindizem ýeterlik ynam döretmekden ejiz gelýär, mundan soňam döredip biljegi belli däl.

Ýurt şeýle, eýse dünýäniň ahwaly şundan gowumy? Elbetde, gowy däl.

Ýadadyk. Menem ýadadym. Dynç alyş çykaýsammyka? Belkäm ruhum biraz ýeňlär, emma tonnalarça agyrlygyň gramlar bilen ýeňlemegi meni halas edip bilermikä?

Näme etmeli?

Şular ýaly darygyberýän pursatlarymda okamaga gowy şygyr, hekaýa, roman, diňlemäge aýdym ýa-da görmäge kinofilm gözläp başlaýaryn, iň bolmanda ýekeje aforizm...

* * *

Taryhyň garaňky döwürleriniň biri. Adamlar adamkärçiligini, adam sypatyny ýitiripdir. Açıgzılıkden ýaňa agyzlary ýetse iki eginleriniň etini iýjek derejede pälleri azypdyr. Olaryň maksady ýer ýüzüniň nazy-nygmatlaryndan mümkünkingadar peýdalanmak, bir zady bolan ikini, iki zady bolan üçini, üçi bolan ondanam gowsuny isleyär.

Baýy-da, garyby-da diňe öz bähbidini araýar. Bähbit üçin edilmeýän jenaýat ýok. Ogurlyklar we agyr jenaýatlar ýetjek derejesine ýeten. Gyz çagalar bir bölek etiň deregine satylýar.

Söýgi ýok, dost-doganlyk ýok, bagtyýarlyk ýok. Ýigrenç, duşmançılık we gara nebis bar.

Haos gitdigisaýy ulalyp barýar.

Belki-de, adamzat ýok edilmäge mynasyp sepgide gelip ýetdi.

* * *

Edil şol wagtam hudaý Nuha möhüm tabşyryklarynyň birini berýär: Hemme zady (we arasynda çagalardyr ýaşlaryňam bolan «Hudaýyň ynamyndan gaçan adamlary») syryp-süpürip ýok etjek Uly tupandab käbir janly-jandarlary halas etmegi we has soňra olar bilen birlikde ýer ýüzündäki ýasaýşyň täzeden başlamagyny ýola goýmaly.

Nuh we onuň maşgalasy az salynda ýasan äpet gämisi bilen ähli haýwanlardan bir jübüt alyp ýola çykýar. Yzda galanlar suwuň aşagynda galyp ölmeli bolupdyr.

Birnäçe aý geçenden soň gämi bir dagyň depesine gelip durýar (bir ynanja görä Agry dagyna, ýene bir ynanja görä Judi dagyna).

Eýse mundan soň ýer ýüzünde asudalyk we bagtyýarlyk höküm sürermikä? Indi erbetlikler geçmişde galдымыка?

Ilkinji adamlar hökmünde kabul edilen Adam ata bilen How enäniň körpe ogly Kabyly öldüren uly ogly Kabyldan («taryhyň ilkinji gandary») döränlerden, olaryň agressiýalaryndan we erbetliklerinden arassalandymy?

* * *

Aradan müňlerçe ýyl geçdi.

Ýokardaky sowallara siziň özüňiz jogap beriň.

Ilkinji asyrlardaky adamlaryň aklyna-huşuna gelmehek tehnologiki ösüşlerden peýdalanma bagtyna eýe bolan biz we häziriň adamlary eden-etdilikden we ýaramazlyklardan arassalandykmy? Ýa bolmasa...

2024-nji ýylyň Türkiýesine seretseňizläň! İçimizde üýşen ýigrenje, göwnümize ýaramaýana zyýan ýetirme we ony ýok etme arzuw-islegine, agressiýanyň her dürlüsine (fiziki, jynsy, psihologiki, ykdysady we ş.m.) meýilli bolmagymyza!

Hem göz-görtele diýen ýaly erbetliklerimizi köpeltmegimize, ýaryşdurmagymyza! Gün geçdigisayý ýüreklerimiziň hasam garalmagynyň öňünü almaýanlygymyza!

Özüni jedeli edilmesiz derejede hormat-sylagly, doğruçyl, ar-namysly, ýagşy gylyk-häsiýetiň nusgasy saýýan her birimiziň içinde nähili mahluklar gizlenip ýatyrka, eýse?

Statistiki görkezijilerde ýurduň türmelerinde jenaýatlardan ogurlyklara deňic birgiden etmiş edendigi sebäpli oturan adamlar barada birtopar maglumatlart tapyp bilyärис.

A daşardakylaryň gizlin etmişleri? Iň azyndan etmişe meýillilikleri, «ýüzüňi ýere salyjy» hereketleri we pikirleri? Bular boýunça hiç hili statistiki maglumat ýok...

* * *

Elmydama başgalary günükärläp, özüñi süýtden çykan ak çemçe

ýaly görmek hiç bir meseläni çözüp bilmeýär.
Ýaňrap rahatlamak däl-de, hakykatdanam bir zatlara düşünmek we
öñe gitmek niýetiň bar bolsa, ilki aýna ünsli sereymek gerek.
Agressiýa we ýigrenç diňe biziň ýigrenýän adamlarymyzdan we
şertlerimizden ýaýramaýar, biziň öz içimizde-de usullyk bilen
şineläp, wagtyň geçmegini bilen gol-pudak ýaýýar.

Bolýa-la, gep uzaldyp oturmaýyn.

Ýakynnda öñ çykarylan kinofilmleriň birine täzeden tomaşa etdim. «Nuh: Uly Tupan».

Baş rollarda Rassel Krow, Žennifer Konnelly, Antoni Hopkins ýaly meşhur aktýorlaryň oýnan çeper filminiň režissýory Darren Aronofskiý.

Men kino tankytçysy-da däl, taryhçy-da däl, ylahyýetçi-de däl,
ýa bolmasa filosofiýany öwreniji-de däl. Kinofilmiň üstünde
durup geçmek ýaly maksadymam ýok. Diňe oña tomaşa edip durkam
gursagymdaky garaňkylygy dagadyp biljek ýagtylyk, çykalga,
jümle gözledim.

Adam atadan soňky onunju arka saýylýan Nuhuň döwründäki
agressiýany we erbetlikleri biziň günlerimiz bilen
deňeşdirmäge synanyşdym.

* * *

Grek filosofy Epikuryň meşhur soragyny köpiňiz eşden bolsaňyz
gerek:

«Älemde Hudaý bar bolýan bolsa, munça erbetlik nirden çykýar?
Nämüçin Hudaý erbetlige ýol berýär?»

Oña garşı çykanlaryň jogabyny-da eşdenleriňiz bardyr hökman:
«Älemde Hudaý ýok bolsa, ýagşylyk näme üçin bar onda? Rast,
ýagşylyk barmy, onda Hudaý hem bar!»

Bu soragy we jogaby menem täzeden seljermäge synanyşdym. Bu
gezek betbagtçylykdan halas bolmak üçin Nuhuň gämisi ýaly bir
zady tapyp bolmajakdygyny pikir etdim. Adamlaryň bigünä
gatlagy bolan çagalara we adamlaryň iň uly eden-etdiligininiň
gurbany bolan haýwanlara, ösümliklere, tebigata gynandym.
Umytsyzlygym ýene bir gezek umydymyň üstünü basdy.

Hakan AKSAÝ.

@AksayHakan

aksayhakan@gmail.com

«T24» internet gazeti, 27.07.2024 ý. Publisistika